

Batı Etkisindeki Türk Edebiyatının Kaynakları Nelerdir ?

Sanat dallarının en önemli kaynağı varoluştur, hayatın ta kendisidir. Evrendeki eşyaya ve oluşa hayranlık duyarak veya tepkiler göstererek, kabullendiğini veya reddettiğini ifade ederek ama kesinlikle var oluşun kanunlarına uyum sağlayarak şuurlu bir tercihle sanat eseri meydana getiren varlık da insandır. [Yeni Türk Edebiyatı](#)'nın kaynaklarını düşünürken "Bir edebiyatın kaynağı ne olabilir ve bunun belirlenmesi ne gibi birikimler sağlayabilir?" gibi soruların sorulmasında büyük faydalar görüyoruz.

Not:

Edebiyatın Kaynağı: Varoluş, Hayat, insan

Türk Edebiyatı'nın Kaynağı: Türk Kültürü, İslam Kültürü, Batı Kültürü, Diğer Kültürler

Yeni Türk Edebiyatının Kaynağı: Divan Edebiyatı, Halk Edebiyatı, [Tasavvuf Edebiyatı](#), Batı Edebiyatı, Hint Arap Rus...vb. Edebiyatları

İslam kültürü yanında İslamiyet'in etkisiyle kıyaslanamayacak kadar az olsa da Eski Hint, Çin, Mısır, Mezopotamya vb. kültürlerin etkilerini de zikretmek gerekir.

Türk edebiyatı, üç büyük daireyi içine alır: Türk Muhiti ve Medeniyeti, İslam Muhiti ve Medeniyeti, Batı Muhiti ve Medeniyeti... Zaman zaman birbirinin içine giren muhit ve medeniyetlerin, bir diğer medeniyet içindeki kültürleri etkilediği, tarihin bir döneminden sonra bir başka muhitin kültürü ile karışarak bir millî kültür açılımıyla yeni bir medeniyete uzandığı bilinir. Türk edebiyatı da, Orta-Asya'dan itibaren doğudan ve batıdan etkilenmiş, doğuyu ve batıyı etkilemiş bir edebiyattır. Türk kültür tarihi araştırmacıları, Orta-Asya Türk topluluklarının başta Çin, Hint, Slav, Arap ve Fars olmak üzere birçok toplumun kültürünü etkilediğini ve onlardan etkilendiğini anlatırlar.

Sadece [Tanzimat Edebiyatı](#) adı verilen dönem değil ondan sonraki dönemlerde de doğunun ve batının etkileri kuvvetle devam eder. Yeni dönemin hemen bütün edebî türlerinde izlerini görebileceğimiz eski ve yeni kaynaklar, değişik araştırmacılar tarafından teyit edilmiştir. Hem Avrupa kültüründen hem de gelenekten beslenme, Yeni Türk Edebiyatı için vazgeçilemez bir husustur.

Türk edebiyatının kaynakları kesin hatları ile belirlenmek isteniyorsa asırlarca [hece ölçüsü](#)

ile eser verilen dönemi takiben ve uzun bir aruz tecrübesi bilinmeli. Sonra, aydınlar arasında, 19. asrın ortalarında yaygınlaşmaya başlayan hece ile yazma eğilimi araştırılmalı. Hem gelenekten hem de batıdan etkilenerek ortaya çıkan nazım, nesir ve tiyatro türünde eser meydana getirme bulunmalı.

Batı tesirini reddetmemekle birlikte, şiirimizin kaynaklarını **Halk Edebiyatı'nda ve Divan Edebiyatı'nda** aramalıyız. Tanzimat'ın öncesinde ve sonrasında batı ile doğunun terkibi sayılabilecek eserler, bu konuda ortaya çıkan münakaşalar çok önemlidir. **Millî Edebiyata** girerken halk şiirine ulaşma yönelimi; Fecr-i Âtî temsilcilerinin batıdan ve Divan şiirinden faydalanma gayretleri ve Cumhuriyet'ten sonraki birçok eserde kaynak olarak hem batıya hem de geleneğe yönelme hususiyeti ayrı ayrı ele alınmalıdır.

Yeni edebiyatın kaynaklarını hem **gelenekten** devralınan kültür değerlerinde hem de batı etkisiyle gelen değerler içinde incelemek gerekir. Yeni dönem, Türk edebiyatının bütün kaynaklarından etkilenen bir sahadır. 18 ve 19. asırlardan sonra batının gelişmesi, doğunun geri kalması, etkilenme kaynaklarının yönünü tayin eder. Türk kültüründeki batıya akış, edebiyatımızda da öncelikle zihniyet değişikliğinde, yeni tür ve şekillerde, mazmundan kavramlara doğru uzanışta ve Tanpınar'ın ifadesiyle, bir "gazeteci lisanı"nın doğmasında aranmalıdır.

Gelenekten miras kalan kaynaklar, öncelikle sözlü ve yazılı ilk edebî eserler dayanır. Edebiyatın temel kaynağını sözlü ve yazılı ürünlere bağlarken aynı zamanda günümüze kadar ulaşmış edebiyatımızın da ilk kaynaklarını zikretmiş oluruz. Sözlü edebiyatımızın ve 8. asırdan sonra beliren yazılı edebiyatımızın ilk örnekleri, Yeni Türk Edebiyatı'nın gelenekten bize ulaşan ilk kaynaklarıdır. **Destanlar**, koşuk, sav ve sagular; Uygur ve **Göktürk Yazıtları**; **halk hikâyeleri**, **efsaneler**; İslamiyet'in kabûlüyle birlikte Kur'ân-ı Kerîm, Hadisler, bunlar etrafında oluşan mahsuller; **Divan-ı Lügati't-Türk**, **Kutadgu Bilig**, **Atabetül Hakayık** gibi ilk yazılı İslâmî eserler ve bunlardan sonra gelen divanlar, tezkireler vb. gibi bütün Türk edebiyatı mahsulleri, yeni edebiyatın kaynakları arasındadır.

Halk Edebiyatı'ndan gelen kaynaklar ifadesi, gelenekten gelen ilk kaynakları da içine alır. İlk eserlerimizin teşekkül ettiği Orta Asya Türk muhitinin edebi mahsullerinden başlayarak günümüze doğru uzanır. Halk hafızasının dilden dile, gönülden gönüle, kulaktan kulağa aktardığı sözlü ürünler ile birlikte cönk, mecmua, defter, divan gibi adlar verilen

yazılı malzemelerdeki bütün örnekler, Yeni Türk Edebiyatı için birer kaynaktır.

Uzun müddet dile ait kuralları belirlenememiş; yazılı dönemde dil ve imla problemleri ile günümüze kadar ulaşmış Halk Edebiyatı mahsulleri, 19. asırdaki heceye dönüş hareketinin en önemli kaynaklarından sayılır. Halk hayatının bayramlarda, imecelerde, cami ve köy meydanlarında, köy odalarında, pazarda, tarlada, bahçede ve daha birçok mekânda ortaya çıkan orijinal durumları, halk şairlerinin hemen oracıkta hazırlıksız bir söyleyişle ifade ettiği edebî eserlere geçmiş ve bunlar günümüze kadar uzanan önemli bir etki zinciri oluşturmuştur. Yeni Türk Edebiyatı'ndaki hece vezni ile yazılan mâni, koşma, semai, varsağı gibi tür ve şekillerden etkilenen sade şiirler, ilk örneklerini Halk Edebiyatı içinde bulmuşlardır.

Dîvân Edebiyatı'ndan gelen kaynakların başlangıç noktası İslâmiyet'in kabul edildiği tarihlerdir. 9. ve 10. asırdan sonra İslâmiyet'i kabul etmeye başlayan Türk milletinin, yeni dini, bütün içtenliğiyle benimsemesi dilini ve edebiyatlarını da etkilemiştir. Başta Kur'ân-ı Kerîm ve hadis olmak üzere, İslamiyet'in kaynakları, Türk edebiyatını besleyecektir.

Batıdan gelen kaynakların ilk örnekleri; göçler, savaşlar, ticârî anlaşmalar gibi sebepler; bu sebeplerle ve doğuya ulaşan batı motiflerinin oluşturduğu etki zincirleri ile öne çıkar. Sefâretnâmeler, elçilerimizin batı hakkında yazdığı raporlar, bir vesile ile batıya giden insanların eserleri, batı ile ilişkilerimizin ilk edebî etkilerini oluşturabilir. Başta Evliya Çelebi'nin eseri olmak üzere, seyâhatnâmeler; Anadolu'daki gayrimüslimlerin meydana getirdikleri eserler; batıya okumak için giden gençlerin izlenimleri ve eserleri; başta İzmir ve İstanbul olmak üzere, büyük şehirlerde oluşan tiyatro gruplarının faaliyetleri ve nihâyet batı edebiyatının belli kaynakları ile Türk münevverlerinin yapmış oldukları tercüme, batıdan gelen etkilenme kaynaklarının satırbaşlarını ifâde eder.